

УДК 811.111:801.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175467>

ФОНЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОВЛЕННЕВОГО ВПЛИВУ В СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Дольник І. М.

Національний авіаційний університет

У статті розглянуто питання мовленнєвого впливу в сучасному політичному дискурсі США і вияв його на фонетичному рівні. З'ясовано, що однією з найголовніших функцій політичної риторики є функція переконання та впливу, яка реалізується вдалим поєднанням вербальних та невербальних засобів. Удокладнено, що вербальна комунікація використовує як знакову систему людської мови, так і природну звукову мову, тобто систему фонетичних знаків. Формами невербального спілкування є міміка, постава, жести тощо.

Доведено залежність ефективності публічної промови від її звукового оформлення, яке здатне підсилити образотворчість і виразність мови. Виявлено, що найбільш приємними для слухача в англійській мові є сонорні приголосні та довгі голосні дифтонги, а найбільш неприємними – проривні приголосні разом із короткими голосними. З урахуванням цього акцентовано на використанні у промовах політиків великої кількості слів, які об'єднують у собі позитивне значення та милозвучність (*liberty, believe, alliance, values*).

Обґрунтовано важливість акустичного аспекту, що підтверджено аналізом досліджень американських науковців, на думку яких, політичні діячі змінюють характеристики свого голосу під час виступів перед різними аудиторіями: спеціально підвищують тон та говорять повільніше, коли хочуть зробити наголос на певних речах; у разі потреби можуть змінювати свій акцент чи діалект.

Висвітлено роль ритмізації в побудові переконливого виступу. Обґрунтовано, що промовець змінює ритм висловлювання з метою подолати монотонність і привернути увагу до інформативно значущих частин. Увиразнюють це елементи сегментного (звукові повтори, як наприклад, асонанс або алітерація, а також анафора) і суперсегментного рівня (інтонаційні виділення складів у потоці мовлення, просодія).

Ключові слова: звук, алітерація, анафора, ритм, сегментний та суперсегментний рівні, політичний дискурс, політична риторика.

Dolnyk I. M. Phonetic aspects of linguistic influence in the modern American political discourse. The article deals with the issue of linguistic influence in the contemporary political discourse of the USA and its implementation at the phonetic level. One of the most important functions of political rhetoric is the function of persuasion and influence, implemented through the successful combination of verbal and non-verbal means. Verbal communication uses both a sign system of human language and a natural sound language, that is, a system of phonetic characters. Forms of non-verbal communication are facial expressions, posture, gestures, etc. The author of the work proves that the effectiveness of the public speech largely depends on its sound design, which can enhance linguistic imagery and expressiveness. Sonorous sounds and long loud diphthongs appeared to be the most enjoyable to listen in the English language and the most unpleasant sounds are plosives together with short vowels. Therefore, it is quite clear why politicians often include such words as liberty, believe, alliance, values in their speeches – they combine positive meaning and sound. Then the article proves the importance of the acoustic aspect. The studies conducted by American scholars argue that politicians change their voice characteristics in front of various audiences. For example, they raise their tone and speak slower when they want to focus on certain things. They can also change their accents and dialects if needed. Finally, the article highlights the role of rhythm in delivering a convincing speech. The change in the rhythmic structure allows the speaker to avoid monotony and draw attention to the most significant parts. This can be achieved by the elements of segmental (sound repetitions, such as assonance or alliteration, as well as anaphora) and supersegmental levels (intonational accentuation of syllables in the speech stream, prosody).

Key words: sound, alliteration, anaphora, rhythm, segmental and supersegmental levels, political discourse, political rhetoric.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. У сучасному суспільстві політичний дискурс набуває все більшого значення. Зростає інтерес до нього як з боку лінгвістів, так і з боку звичайної аудиторії, яка є третім, непрямим учасником. Основне призначення політичного дискурсу полягає в тому, щоб вселити адресатам, тобто аудиторії, необхідність політично правильних з точки зору мовця дій і/або оцінок. Таким чином, мета політичного дискурсу – не описати, а переконати, спонукати до

дії. У цій статті ми розглянемо, як фонетичні засоби загалом, так і деякі фоностилістичні зокрема допомагають у цьому у виступах американських державних діячів.

Актуальність роботи обумовлено орієнтацією мовознавчих студій на комплексне та системне вивчення політичних комунікацій, інтересом до моделювання комунікативного процесу з урахуванням фактора адресата, а також значною увагою до дослідження звукової картини промов видатних політиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фонетичної специфіки політичної промови порушувало багато науковців. Так, Л. В. Постнікова провела порівняльний аналіз особливостей реалізації просодичних категорій у зв'язному політичному дискурсі двох варіантів англійської мови: британської англійської та американської англійської. Вона, крім усього, простежила, що в американському політичному контексті реалізаційна варіативність просодичних категорій виражена менш яскраво. К. Л. Уланова зосередила свою увагу на компонентах інтонації, яка є важливим засобом формування різних комунікативних одиниць під час організації ораторського політичного монологу. Її праці виявляють особливості інтонаційного оформлення ораторських виступів політичного характеру залежно від змістовних або емоційних чинників. Ритмічну побудову політичних промов досліджують В. В. Даніліна, О. В. Корецька та Ю. А. Васік.

О. Г. Мусаєва вивчає фонетичні аспекти мовленнєвого впливу в політичному дискурсі. Проте увагу науковця сконцентровано лише на звуковій оболонці виголошених промов. Таким чином, очевидно, що всі актуальні праці зосереджені на певному фонетичному явищі. Саме тому необхідним залишається комплексне вивчення фонетичних особливостей публічного мовлення англомовних політиків загалом та фоностилістичних зокрема.

Формулювання мети і завдань статті. Метою статті є визначення й дослідження фонетичних особливостей промов сучасних політиків США – країни, чий вплив на хід світових подій є беззаперечним. Мета статті передбачає виконання таких **завдань**: 1) розкрити основні аспекти вербального впливу в сучасному американському політичному дискурсі; 2) виокремити всі фонетичні засоби, що використовуються політиками та обґрунтувати їх роль у реалізації риторичної орієнтованості політичної промови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політична риторика, яку можна визначити як науку про «специфіку, правила і закони мовної діяльності в царині політики як сфери управління суспільством», формує мовний образ політика і тому викликає особливий інтерес [3, 327]. Мистецтво виступати перед широкою аудиторією значно розвинуто в англомовних країнах і передусім у США.

Комунікативна ефективність промови полягає в комплексному використанні вербальних і невербальних (інтонаційних і кінестетичних, серед усього міміки і жестів) засобів. Серед важливих лінгвістичних аспектів, які покликані допомогти політикові в досягненні його цілей, можна назвати такі: риторичні, стилістичні, лексико-семантичні, інтонаційні і сегментні. Вербальний вплив здійснюється за допомогою мовних одиниць, наділених потенційним прагматичним змістом. Стилїстичний, лексичний, граматичний, фонетичний рівні мови – як окремо, так і сукупно – мають високий потенціал впливу й здатні визначати та актуалізувати ті чи інші значення.

Під час підготовки політичного виступу необхідно враховувати його звуковий складник, від якості якого значною мірою залежить ефективність публіч-

ної промови. Звуковий ряд здатний підсилувати образотворчість і виразність мови. Іноді політики та спічрайтери вдаються до засобів звукового символізму і фоноестетики, щоб зробити мову більш милозвучною і експресивною [4, 123]. Найприємнішими для слухача в англійській мові є приголосні звуки [l], [m] і [n], довгі голосні дифтонги, посилені плавним багатоскладовим ритмом, тоді як слова з приголосними звуками [g], [k] та короткими голосними, а також переривчастим ритмом вважаються неприємними [5]. Тому не дивно, що у промовах усіх американських президентів ми постійно чуємо слова *liberty, believe, alliance, values, nation, democracy, interdependence, life*. Вони поєднують у собі позитивне значення та звучання.

Певну значущість у характеристиці публічних виступів має й акустичний аспект. Риторика американських лідерів базується на західній моделі аргументації, яка коріннями сягає античності. Ще Аристотель виділив 5 головних складників промови, серед яких є акцію – проголошення матеріалу (промова). Він підкреслював важливість голосу під час промови. Стверджував, що мова повинна відповідати голосу для досягнення переконання. Інакше кажучи, коли формулювання є різкими, голос і жести повинні відповідати їм. Також Аристотель зазначав, що передача кожної емоції потребує іншої висоти й тону голосу [8].

Лінгвіст Розаріо Сінборелло дослідив промови 3 кандидатів на посаду президента США: Дональда Трампа, Гіллари Клінтон та Берні Сандерса. Спочатку він зосередився на промовах, виголошених під час політичних мітингів перед різними аудиторіями на великих майданчиках. Лінгвіст проаналізував кожен голосний звук та обчислив силу й тон голосу кожного оратора. Незважаючи на те, що у всіх політиків прекрасний, харизматичний голос, вони говорили по-різному під час виступів перед різними аудиторіями, використовуючи різні діапазони та силу голосу [6]. Особливо це помітно під час виступів Дональда Трампа, який завжди підвищує тон і говорить дуже чітко, коли підкреслює істотні цифри. Крім того, він змінює силу й тон свого голосу при повторях.

Також відомі політики змінюють діалекти та акценти, коли звертаються до різних категорій виборців. Так, у своїй роботі Пітер Рід дослідив 7 промов Барака Обама перед білим та темношкірим населенням. Перший темношкірий президент США, виступаючи перед темношкірим населенням, на 25% частіше переходив зі стандартної англійської мови на афро-американський діалект (наприклад, редукований звук [r], [n], а не [rn] у суфіксах герундія та дієприкметника I, а також ненапружені голосні в кінці слів: /'hæri/ замість /'hæri/ у слові «happy») [9].

Ще одним важливим фонетичним аспектом мовленнєвого впливу є ритмізація. У фонетиці розглядають ритм мови як рівномірне чергування наголошених і ненаголошених складів. Оскільки англійська мова є аналітичною, вона відрізняється яскраво вираженим ритмічним характером (тонічна ритміка): наголошені склади, до яких прилягають

слабкі редуковані голосні, трапляються в потоці мовлення з регулярною періодичністю. Таке фонетичне оформлення англійської мови, де кожна ритмічна група, незалежно від числа ненаголошених складів, що входять до неї, вимовляється приблизно за однаковий період часу, надає їй уривчастий, «пульсуючий» характер, що відрізняє її, наприклад, від романських мов, у яких така динаміка пропадає через більшу «рівноправність» між наголошеними і ненаголошеними складами [3, 327].

Як стверджує О. О. Вольфовська, публічний виступ ритмізується в результаті комплексної взаємодії всіх просодичних засобів – мелодичних, темпоральних, динамічних змін, а також специфічного членування виступу, оскільки реалізація просодичних параметрів в усному мовленні притаманні ознаки повторюваності та регулярності [1, 59]. Щоб привернути увагу до повідомлення, промовець змінює ритм висловлювання, особливо на інформативно значущих фрагментах промови. До того ж зміна ритмічної будови дає змогу мовцю уникнути монотонності та надає виступу ознак невимушеного, природного мовлення, що ефективніше впливає на публіку.

Упорядкованості ритму надають насамперед елементи сегментного (звукові повтори, зокрема асонанс або алітерація) і суперсегментного рівня (інтонаційні виділення складів у потоці мовлення, просодія). Релевантним у створенні ритму є й експресивний синтаксис, заснований на таких стилістичних прийомах, як парцеляція, синтаксичний паралелізм, синонімічна конденсація, антитеза, період тощо.

У промовах нинішнього президента США Дональда Трампа переважають односкладові і дво-складові слова з наголошеним закритим складом, такі як *win, weak, problem, smart, tough*. Вони надають мовленню особливої ритмічної організації, що робить його уривчастим і динамічним. Крім того, ті самі ключові слова зазвичай завершують пропозицію і виділяються в мовленні Трампа додатковими інтонаційними засобами, наприклад, уповільненням темпу або високим низхідним тоном [8].

Досліджуючи публічні виступи сучасних американських політиків, не можна не звернути увагу на значну кількість випадків використання алітерації – фоностилістичного прийому, метою якого є створити додатковий музично-мелодійний ефект висловлювання. Сутність його полягає у повторі однакових звуків або сполучень звуків на відносно близькій відстані один від одного [2, 126].

Розглянемо перший приклад – фрагмент промови Барака Обами на Національному демократичному конгресі: "*I believe we can provide the jobs to the jobless, homes to the homeless*" ("Я вважаю, що ми можемо надати робочі місця безробітним, а будинки безхатченкам") (1). *Jobless* (безробітні) і *homeless* (безхатченки) – це дві загальні складні проблеми, з якими стикнулися американці у своєму житті, і Обама майстерно використовує алітерацію та висуває рішення, які демонструють його щирість. Водночас він висловлює довіру до уряду. Це змушує аудиторію повірити у свою країну, що і було метою виступу президента.

Далі проаналізуємо цитату з інавгураційної промови Обами: "*We, the people, declare today that the most evident of truths – that all of us are created equal – is the star that guides us still; just as it guided our forebears through Seneca Falls, and Selma, and Stonewall; just as it guided all those men and women, ..., who left footprints along this great Mall*" (Сьогодні ми, народ, заявляємо, що нашою дороговказною зіркою залишається найбільш очевидна істина: «Усі люди створені рівними». Цією істиною керувались наші предки, виступаючи за права жінок у м. Сенека-Фоллз, вирушаючи в марш з м. Сельма за права афроамериканців і піднімаючи Стоунволлські бунти на захист прав меншин. Вона вабила всіх чоловіків і жінок, ..., які колись прийшли на Національний Молл) (2). Фраза «*Seneca Falls, Selma, and Stonewall*» слугує чудовим прикладом класичного використання алітерації, яка підкреслює і виділяє триколон. Спічрайтеру вдалося придумати текст з трьома топонімами, які символізують відповідні рухи за громадянські права, і всі вони починаються зі звука [s]. Цим самим звуком починається і слово "star", яке є підметом в оригінальному реченні. Варто звернути увагу на римування "Falls", "Stonewall" і "Mall". Усе це створює певний ритм у мовленні президента.

Промови Дональда Трампа теж переповнені алітерацією, що робить його мовлення більш живим і яскравим та допомагає завоювати прихильність аудиторії: "*To defend American jobs and demand fair trade...*", "*Rebuild and revitalize our nation's infrastructure...*", "*The majesty of America's mission and the power of American pride...*", "*We must reject the politics of revenge, resistance, and retribution...*", "*Embrace the boundless potential of cooperation, compromise, and the common good...*", "*The time to search for the tallest summit, and set our sights on the brightest star...*", "*God Bless You, God Bless America, and good night!*"

Наведемо декілька прикладів вдалого поєднання фонетичних та синтаксичних засобів мовленнєвого впливу з промов Барака Обами.

Let us be our brother's keeper, Scripture tells us. Let us be our sister's keeper. Let us find that (3). Однакові завдовжки ритмічні групи зближують ці речення з віршованою строфою. Сильний шиплячий [s] та короткі слова, що починаються з приголосних, посилюють вплив синтаксичного паралелізму. Такими словами Обама намагається об'єднати громадськість і спонукає людей до взаємної допомоги.

That we can tuck in our children at night and know they are fed and clothed and safe from harm. That we can say what we think... That we can have an idea... That we can participate in... (1). У наведеному прикладі поєднано анафору із синтаксичним паралелізмом. Повторюючи "*That we can*" («Що ми можемо») чотири рази, Обама надає своїм словам все більшої і більшої сили та спонукає до міркувань. Глядачі повинні відчувати, що ці слова з Декларації незалежності обов'язково збудуться для Америки, оскільки вона є «континентом надії» і надає незліченні можливості [7].

Розглядаючи фонетичні аспекти мовлення американських політиків, ми також звернули увагу на звуконаслідування, характерні для мовлення Дональда Трампа. У його виступах за останні роки слово “bing” уживається найчастіше: “*And that’s what we ended up getting – the king of teleprompters. But, so when I look at these things here I say you know what, it’s so much easier, it would be so nice, just bah, pa, bah, pa, bah, bing, bing, bing.*”, “*You know, when you have so many people running – we had 17 and then they started to drop. Ding. Bing. I love it. I love it*” (4). Ймовірно, Трамп використовує його, щоб вказати на якусь швидко, повторювану дію. Такий фонетичний засіб (разом з розмовною лексикою, парцеляцією, синтаксичним і лексичним повтором) робить мовлення політика простим і неформальним, що і є основним риторичним прийомом Дональда Трампа. Саме завдяки цьому його «мовний образ» виявився більш зрозумілим і переконливим для звичайних американців і приніс перемогу на президентських виборах.

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Звукова картина політичної промови є надзвичайно важливою для реалізації

функції переконання. Мовний вплив в політичному дискурсі здійснюється в основному за допомогою ретельного відбору лексичних одиниць, при цьому особливу увагу приділено як значенням, так і їхній звуковій оболонці. Сучасні американські політики вдаються до тих самих ефективних риторичних засобів, які мають найбільший вплив на слухачів. Їхні промови характеризуються експресивністю і образністю, легко запам’ятовуються і допомагають сформувати образ блискучих ораторів, які вміють майстерно обігрувати фонетичними засобами всі озвучені ними тексти. Найбільш розповсюдженими засобами фонетичного впливу є анафора, алітерація та ритм.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у більш ґрунтовному дослідженні фоностилістичних особливостей публічного мовлення англійських політиків, яке буде спрямоване на виявлення закономірностей взаємодії сегментного й суперсегментного рівнів. Також важливо дослідити вплив вікових і гендерних ознак мовця на фонетичну організацію публічного виступу та на його сприйняття слухачами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вольфовська О. О. Фоностилістичні особливості промови як різновиду публічного мовлення політиків / О. О. Вольфовська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія філологічна. – Острог : Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2015. – Вип. 52. – С. 57–60.
2. Гальперин І. Р. Стилистика англійського мови / І. Р. Гальперин. – М. : Высшая шк., 1981. – 316 с.
3. Корецкая О. В. Элементы ритмической прозы в публичных выступлениях современных британских политиков / О. В. Корецкая // Преподаватель XXI век. – 2018. – № 1. – С. 327–333.
4. Мусаева Е. Г. Фонетические аспекты речевого воздействия в британской политической речи / Е. Г. Мусаева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2015. – № 1. – Ч. 1. – С. 123–127.
5. Phonaesthetically speaking [Electronic source] / David Crystal // English Today 42. – 1995. – Vol. 11. – No. 2. – P. 8–12. – Available at : www.davidcrystal.com/?fileid=4009
6. The vocal tricks political candidates use to sound like leaders [Electronic source] / Erin Blakemore // The Washington Post. – 2019. – Available at : https://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science/wp/2016/06/02/want-to-know-if-a-politicians-a-leader-dont-listen-to-what-they-say-listen-to-how-they-say-it/?noredirect=on&utm_term=.fc97391310a5
7. Analysis of the Rhetorical Devices in Obama’s Political Speeches [Electronic source] / Li Fengjie, Ren Jia, Zhang Yingying // International Journal of Language and Linguistics. – 2016. – Vol. 4. – No. 4. – P. 41–146. – Available at : https://cdi.uandes.cl/rhetorical_devices_stylistic_devices.pdf
8. Trump’s logic: Rhetoric in the 2016 US elections [Electronic source] / Liz Hendriks. – 2018. – Tilburg University. – 84 p. – Available at : <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=146214>
9. Barack Obama’s different accents [Electronic source] / Peter Reed. – 2016. – Available at : <https://hubpages.com/education/Barack-Obama-and-Style-Shifting-to-African-American-Vernacular-English-A-Speech-Analysis>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Barack Obama’s Remarks to the Democratic National Convention [Electronic source]. – 2004. – Available at : <https://www.nytimes.com/2004/07/27/politics/campaign/barack-obamas-remarks-to-the-democratic-national.html>
2. Inaugural Address by President Barack Obama [Electronic source]. – 2013. – Available at : <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama>
3. Barack Obama. A More Perfect Union speech [Electronic source]. – 2008. – Available at : <https://americanrhetoric.com/speeches/barackobamaperfectunion.htm>
4. Trump’s speech on The Late Show With Stephen Colbert [Electronic source]. – 2016. – Available at : <https://raw.githubusercontent.com/ryanmcdermott/trump-speeches/master/speeches.txt>